

Відповідно ч.1 ст. 42 КПК України підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276-279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

По закінченню досудового розслідування підозрюваний набуває статусу обвинуваченого, якщо відносно нього направлено до суду обвинувальний акт. Однак, ситуація залишається не ясною щодо особи, відносно якої направлено клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру.

Починаючи з четвертого розділу Кодексу в положеннях про судове провадження скрізь використовується категорія «особа, відносно якої направлено клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру». Поряд з цим, відповідно ст.ст. 500 та 512 КПК України судовий розгляд щодо вирішення клопотання про застосування таких заходів здійснюється згідно із загальними правилами цього Кодексу, тобто проводиться судове слідство, подаються інші клопотання, заперечення та інші процесуальні дії, для участі в яких зазначені особи наділяються певними процесуальними правами та обов'язками, а саме правами підозрюваного та обвинуваченого.

Так, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, користується правами підозрюваного та обвинуваченого в обсязі, який визначається характером розладу психічної діяльності чи психічного захворювання відповідно до висновку судово-психіатричної експертизи, та здійснює їх через законного представника, захисника (ч.1 ст.506 КПК України).

Стосовно заходів виховного характеру, законодавець використовує категорію «неповнолітній обвинувачений» визначаючи порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру (ст. 497 КПК України), не зважаючи на те, що обвинувальний акт не направлявся, тобто особа не набула статусу обвинуваченого за правилами цього Кодексу. Таким чином виникає колізія або двояке застосування однієї норми.

Враховуючи викладене, вважаємо за необхідне внести точність до положень Кодексу щодо статусу осіб, відносно яких направлено клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, а саме категорію «особи, щодо яких застосовуються заходи...» замінити на категорію «підозрюваний, щодо якого застосовуються заходи...», оскільки Кодекс наділяє цих осіб правами підозрюваного (обвинуваченого), обвинувальний акт не направляється, а рішення про застосування зазначених заходів може бути прийняте лише за умови встановлення судом обставин правопорушення та причетності до нього цієї особи. Тому, рахуємо за доцільне вважати особу підозрюваною доти, доки її вина не буде доведена і суд не прийме ухвалу про застосування зазначених заходів медичного і виховного характеру.

ЗНАЧЕННЯ МОРАЛЬНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Дідух М.М., викладач кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС

*«... нравственным началом, как мне кажется, принадлежит в будущем первенствующая роль в исследовании условий и обстановки уголовного процесса...»
А.Ф.Кони*

В процесі розбудови правової держави, одним із головних напрямків діяльності владних структур є закріплення правопорядку, що на пряму залежить від того, наскільки юридичні норми, які діють у суспільстві, відповідають принципам моралі.

Актуальність питання моральності в кримінальному процесі обумовлено специфікою діяльності, де іноді в гострих стресових, конфліктних ситуаціях вирішуються доленосні питання – викриття винних, притягнення їх до

відповідальності, недопущенню покарання невинних, охорона та захист прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Проблемареалізації моральних засад кримінального судочинства знаходить своє відображення у роботах таких радянських вчених, як А. Ф. Кони, І. Я. Фойницького, І. А. Ільїна, Г. Ф. Горського, Г. І. Пічкальової, Л. Д. Кокорева, Ю. М. Захаріна, С. Г. Любичева, Г. М. Міньковського, Г. Ф. Горського, Ю. М. Грошевої, Д. П. Котова, Г. П. Падви, В. Т. Томіна, П. С. Елькінда та ін.. Серед сучасних вітчизняних дослідників питання моральності в кримінальному процесі України розглядали О. С. Коблків, В. В. Самохвалов, Ю. Г. Торбін, Г. Д. Дубов, Л. М. Гуртієва, О. В. Баулін, С. М. Смоков та ін.

Вперше питання вивчення моральності в кримінальному процесі, що ґрунтуються на принципах гласності, безпосередності, вільних оцінок доказу та презумпції невинності розглядав у своїй роботі «Нравственные начала в уголовном процессе» А.Ф. Кони, підкреслюючи значення моралі при забезпеченні чіткого виконання правових норм.

Кримінальний процес – це вид державної діяльності щодо розслідування, судового розгляду і винесення рішень з кримінальних справ; врегульована нормами кримінально-процесуального права діяльність органів досудового розслідування, слідчого, прокурора, судді і суду по розкриттю злочинів, викриттю й покаранню винних та недопущенню покарання невинних. Кримінальне судочинство покликане гарантувати всім його учасникам створення належних умов для безперешкодної реалізації їхніх законних прав та інтересів. В кримінальному процесі правові норми існують в тісному взаємозв'язку з моральними нормами. Де останні повинні виконувати регулятивну функцію, бути свого роду гарантом чіткого, неухильного дотримання та виконання правових норм усіма суб'єктами процесу.

Як відомо, кримінальні відносини, що регулюються законом, не персоналізовані, що визначає абстрактний характер їх звернення до учасників процесу (суддів, слідчих, прокурорів, потерпілих, звинувачених та ін.). Тому, моральність, яка властива кожному індивіду, виступає внутрішньою установкою людини, спрямованою на дотримання принципів справедливості, поваги честі та гідності особистості. Важко не погодитися з позицією російського вченого-кримінолога Д. Корецького: «Всё упирается в честь и совесть. Законы - вторичное явление. Если люди имеют совесть и обладают честью, исполнение законов принимает совершенно иной вид».

Як свідчить практика, наша держава на сучасному етапі свого існування, переживає кризу моральних відносин, що ускладнюється неусвідомленням гостроти цього питання. Засоби масової інформації постійно повідомляють про різні прояви моральної кризи в країні: ухилення від свідчень в суді, неправдиві свідчення (під впливом підкупу, погроз), хабарництво представників правоохоронних органів, суддів, експертів. Ці явища значно порушують стан законності в державі. Тому, закріплення моральних принципів суспільства у відповідних законодавчих актах, як зазначає І.В. Строков, могло б сприяти підвищенню ефективності кримінального процесу.

Значення моральності в кримінальному процесі важко переоцінити. Адже виконання головного принципу кримінального судочинства – справедливості – можливо досягнути за умови неупередженого і об'єктивного розслідування справи, рівності всіх перед законом та гуманного ставлення до учасників процесу, виключаючи формальне відношення та предвзятість.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА СТАДІІ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Крезе О.О., к.ю.н., адвокат

Введення в дію нового Кримінального процесуального кодексу України ознаменувало собою закріплення принципово нових підходів до забезпечення дотримання прав людини у кримінальному процесі.